

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İş Dışı Zaman Kullanımı: Kamuda Çalışanlar Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme¹

DOI: 10.26466/opus.440876

*

Hülya Eker*

* Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara/Türkiye

E-Posta: hulyae06@hotmail.com

ORCID: [0000-0001-5899-5520](https://orcid.org/0000-0001-5899-5520)

Öz

Bu araştırmada toplumsal cinsiyet açısından bireylerin iş dışı zaman kullanımları ele alınmıştır. Araştırmanın amacı toplumsal cinsiyetin bireylerin iş dışı zaman kullanımlarındaki farklılık üzerine etkisini incelemektir. Bu çerçevede bireylerin iş dışı zaman kullanımlarında öncelikle toplumsal cinsiyet bağlamında kadının ev içi emeği, çocuk bakımına ayrılan zaman ve ev işlerine ayrılan zaman kavramlarına yer verilmiştir. Araştırmanın örneklemini kamuda orta ve üst düzeyde çalışan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkekler ve kadınlar arasında bazı aktivitelere zaman ayırma konusunda daha eşitlikçi bir iş paylaşımının olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda kadınların iş dışında gerçekleştirdikleri bazı aktivitelere (kişisel bakım, sinema, tiyatroya gitme gibi) erkeklerden daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur. İş dışındaki bazı aktivitelerin (çocuk bakımı ve eğitimi gibi) sorunluluğunu ise kadınların ve erkeklerin birlikte paylaşmak için zaman ayırdıkları saptanmıştır. Ev içi iş paylaşımına yönelik bazı aktiviteleri (yemek pişirme, temizlik yapma vb.) çoğunlukla kadınların, bazı aktiviteleri (fatura ödeme, tamirat ve onarım işleri gibi) çoğunlukla erkeklerin, bazı aktiviteleri (bütçe planlama ve alışveriş gibi) ise kadınların ve erkeklerin birlikte yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Toplumsal cinsiyet rolleri, Toplumsal cinsiyet eşitliği, İş dışı zaman kullanımı

¹Bu çalışma Yükek Lisans Tezinden üretilmiştir.

Use of Non-Work Time in the Context of Gender: A Sociological Assessment on Public Employees

*

Abstract

How time is used non-working hours among individuals by genders is the topic of this study. The purpose of the study is to determine the gender effect on the time used in off working time. From the gender perspective, domestic labor of women has been evaluated with respect to time devoted to child care and household chores in order to study the time use in off working time. The sample of the study is comprised of public sector workers from middle and high level. Survey technique has been used to collect data. The outcome of the study has indicated that there exists a more equalitarian cooperation among women and men about sparing time for some activities. As the results, it was determined that women spare more time on some off-work time activities (such as personal care, going to movie and theatre) comparing to men. It was also determined that responsibilities for some off-work activities (such as child care and education) were shared by women and men who both spare time. While some house chores (such as cooking and cleaning) are mainly done by women, it was seen that some other activities (such as bill paying, and repairing) were mainly done by men. Some other activities (such as budgeting and shopping) seemed to be shared by women and men.

Keywords: Gender, Gender roles, Gender equality, Use of non-work time

Giriş

Toplumsal cinsiyet, belirli bir zaman ve toplumda kadın ve erkek arasındaki çok yönlü ilişkileri düzenleyen toplumsal normlar, sözleşmeler ve uygulamaların toplamına işaret etmektedir. Emek, iş, gelir, eğitim gibi konularda toplumsal cinsiyet sistematik biçimde rol oynamaktadır (Çağatay ve Ertürk, 2004, s.5).

Kadın ve erkeğin hak ve yükümlülükleriyle ilgili asimetriklik, toplumsal cinsiyete göre farklılaşan zaman kullanım biçimlerinde daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Hem erkek hem de kadınlar toplumda üretim, üreme ve toplumsal yönetim gibi birçok rol üstlenmektedirler (Moser, 1989, s.11; Blackden ve Wodon, 2005, s.33). Erkekler genellikle üretim rolüne odaklanarak çoklu rolleri gerçekleştirmektedirler. Kadınlar ise erkeklerin aksine ev işleri, alışveriş, çocuk bakımı gibi pek çok beklentiyi kısıtlı zaman içerisinde çoğu zaman da aynı anda yerine getirmek zorunda kalmaktadırlar (Blackden ve Wodon, 2005, s.34).

Türkiye’de halen geleneksel anlamda toplumsal cinsiyetçi iş bölümünün hüküm sürmesi nedeniyle kadınların toplam çalışma süreleri erkeklere göre daha uzundur. Bu fark büyük ölçüde ev işleri ve çocuk bakımı gibi sorumlulukların eşit paylaşılmamasından kaynaklanmaktadır (Memiş, Öneş ve Kızılırmak, 2012). Çünkü çalışan kadın/ev kadını ayrımı yapılmaksızın ev içi alan kadınların birincil yaşam alanı ve ücretsiz çalışılan bir alan olarak görülmektedir. Bu nedenle birincil olarak üstlendikleri ev içi roller nedeniyle kadınlar zamanlarının çoğunu erkeklere kıyasla evde kullanmaktadırlar (Deem, 1995, s.2).

OECD (2011) verilerine göre Türkiye’de kadınlar zamanlarının %6.1’ini, erkekler ise zamanlarının %20’sini ücretli bir işte çalışarak geçirmektedir. OECD ülkeleri arasında bu oran kadınlarda ortalama %12.2 olup Türkiye ortalamasının üzerindedir. Kadınlar zamanlarının %22’sini çocuk, hasta, yaşlı bakımı gibi aktivitelere harcarken, erkekler zamanlarının sadece %3.5’ini bu aktivitelere harcamaktadırlar. OECD ülkelerindeki ortalamaya bakıldığında kadınlar erkeklere göre bakım aktivitelerine daha fazla zaman harcamaktadırlar (OECD, 2011).

Zaman kullanımı, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeğin evdeki işbölümünü nasıl etkilediğini de yansıtmaktadır. Çocuk bakımı, ev işleri ve evde tamirat işleri gibi bazı aktiviteler, toplumsal normlar

tarafından kadın işi ya da erkek işi olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle zaman kullanımını konusunda ücretsiz bakım işleri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine odaklanan araştırmalar artmaktadır. CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi), kadınların gelir getirmeyen işlerde daha çok çalıştıklarını belirtmekte, kadın ve erkek arasındaki ücretsiz emek dağılımındaki eşitsizliğe vurgu yapmaktadır (CEDAW: 2007). CEDAW (2007)'ün bu vurgusuna benzer şekilde OECD'nin 2014 raporunda rastlanılmıştır. OECD (2014) raporuna göre kadınların ev içi aktivitelere erkeklerin yaklaşık iki katı kadar daha fazla zaman harcadıkları belirtilmektedir. Kadınlar erkeklere göre ücretsiz emeğe daha fazla zaman harcadıkları için eğitim, kurs ve iş yeteneklerini geliştirici aktivitelere daha az zaman ayırmaktadırlar.

Cinsiyet temelli zaman kullanım çalışmalarında zaman, kadının ve erkeğin ev içi ve ev dışındaki zaman kullanımına bağlı olarak incelenmektedir. Zaman kullanımını özellikle farklı gruplardaki aktiviteleri; çalışma, yerel çalışma, boş zaman aktiviteleri şeklinde sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmalar temelinde kadınların ve erkeklerin zaman kullanımları farklı yaş grupları, farklı ekonomik düzeylerde ve farklı yasal statülerde analiz edilmektedir (Palma, González ve Carrasco, 2009, s.2).

Bu çalışmada ise toplumsal cinsiyetin bireylerin iş dışı zaman kullanımları üzerindeki etkisi, çocuk bakımı ve ev içi işlerin paylaşımlarındaki farklılık bağlamında ele alınmıştır.

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Emeği

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren kadının emeğine olan ilgi artmaya başlamıştır. Bu artan ilgi bilimsel bir meraktan ziyade toplumda meydana gelen değişimlerle ve gelişmelerle birlikte bir gereksinim olarak ortaya çıkmıştır. Kadın emeği ile ilgili yapılan araştırmaların artmasının diğer bir nedeni ise kadın hareketlerinin gelişmesidir. Özellikle Marksist ve sosyalist feministler, kadının emeğinin erkeğin emeğine göre ikinci konumda yer aldığını ve sömürüldüğünü vurgulamaktadırlar. Bunu da kapitalizm ve ataerkilliğe başkaldırının bir gerekçesi olarak görmektedirler. Ayrıca bu anlamda yapılacak daha fazla başkaldırı girişimiyle kadın

emeği görünür kılınacak, böylelikle de kadının eşitliği, özgürlüğü ve kurtuluşunun önü açılmış olacaktır. Kadın emeği ile ilgili yapılan bu çalışmalarda, kadın emeği tanınmakta, değişik emek türleri ile ilişkisi belirlenmekte ve genel olarak da feminist kuramlar kullanılarak bu emeğin tarihsel ve toplumsal dönüşümü çerçevesinde bu konu analiz edilmektedir. Böylelikle feminist yöntemlerle kadın emeğinin daha görünür olmasına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır (Ecevit, 2011, s.121).

Kadının ev içi ücretsiz emeğine vurgu yapan çalışmalardan biri Hochschild ve Machung (2012)'dir. Hochschild ve Machung (2012), "The Second Shift: Working Families and the Revolution at Home" isimli kitaplarında çalışan kadının ev işleri için harcadığı zamanı "ikinci vardiya" kavramı ile açıklamaktadırlar. Bu çalışmalarına zamanın ölçülebilir bir konu olduğunu vurgulayarak başlamışlardır. Kadın ve erkek için zaman; ücretli iş, ev işleri ve çocukların bakımı ile geçirilen zaman olarak ayrılmaktadır. Zaman kullanımı ile ilgili 1960 ve 1970'li yıllarda yapılan çalışmalarda kadınların ortalama olarak erkeklere göre haftada 15 saat daha fazla çalıştıkları belirlenmiştir. İlerleyen yıllarda kadının da ücretli işte çalışmasına rağmen çoğu kadın ev işleri ve çocuk bakımına erkeklerden daha fazla zaman harcamaktadırlar. Kadınlar hem ücretli işte erkeklere göre daha fazla çalışmakta, hem de aralarında erkeklere göre daha az ücret almaktadırlar. Erkeklerle aralarında ücret eşitsizliklerine ek olarak kadınlar iş dışı zamanlarının çoğunu ev işlerine ve çocuk bakımına harcamaktadırlar. Çoğu kadın ofiste ya da fabrikada birinci mesailerini yapmakta, evde ise ikinci mesailerini gerçekleştirmektedirler (Hochschild ve Machung, 2012, s.8).

Kadının karşılıksız emeği ya da ikinci vardiya olarak görülen ev içi emeğinin ölçülmesi ise zaman kullanım araştırmaları aracılığıyla daha görünür hale gelmiştir (Michelson, 2005, s.5). Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde eşitlikçi bakış açısına göre ev içi iş yükü eşit paylaşılmalıdır. Bu durum makro bir bakış açısıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliği bakımından tartışılmaktadır. Kadının ekonomik ve siyasi hayata katılımı ile birlikte toplumsal cinsiyet ideolojisinde erkeğin kontrolü ve geleneksel anlamdaki ev işlerinin paylaşım biçiminde zayıflama başlamıştır. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerindeki zayıflayan sosyal kontrol, kadınları ev işlerinin paylaşımında daha eşitlikçi bir yaklaşım sergilemeleri konusunda cesaretlendirmiştir (Fuwa, 2004, s.754). Toplumsal cinsi-

yet bakış açısından ev işlerinin paylaşımı konusunda kadın, erkeğe göre daha dezavantajlı konumdadır. Kadın evde yemek pişirme, çamaşır yıkama, ev temizliği gibi ev içi aktivitelere daha çok zaman ayırmaktadır. Aile bireyleri de bu işleri kadının yapmasını beklemektedirler. Çocuğu ilgilendiren durumlarda kadının zaman ayırması gerekmektedir (Bianchi, Milkie, Sayer ve Robinson, 2000, 219). Bu bağlamda kadın ev içi ücretsiz işlere daha çok zaman harcamaktadır.

Zaman Kullanımı ve Kadının Ev İçi İş Yükü Paylaşım Kuramları

Gelişmekte olan ülkelerde, günlük yaşamda zaman kullanımı aktiviteleri demografik, genişleyen yeni ekonomik sektörlerde, boş zaman aktivitelerinde ve iletişim biçimlerinde meydana gelen değişimlerle ölçülmektedir. Bu çalışmalar, zaman kullanımı ve aktiviteler toplumsal cinsiyetin kadın ve erkek arasındaki tarihsel, kültürel, toplumsal ve siyasi dönüşümler temelinde, feminist bakış açısıyla tanımlanıp yorumlanmasına dayanmaktadır. Aynı zamanda bu çalışmalarda feminist bakış açısıyla toplumsal cinsiyet bağlamında ücretli emek ve gelire odaklanılmıştır. Endüstrileşmiş ülkelerde, yerel işgücünün ekonomiye katkısı hesaplanırken, hanehalkındaki ücretsiz emeğin önemli katkısının olduğu dikkate alınmaktadır. Sonraki dönemlerde bu çalışmalar toplumsal cinsiyete göre ücretli ve ücretsiz emek, bakım, eğitim ve kültür başta olmak üzere toplumsal göstergeler ile zaman arasındaki ilişkilere bağlı olarak incelenmiştir (Aguirre ve Ferrari, 2013, s.13).

Kadın ve erkeğin ev işleri dağılımının nasıl yapıldığına ilişkin kuramları arasında; güç- bağı kaynaklar kuramı, zaman uygunluk kuramı ve toplumsal cinsiyet kuramı yer almaktadır.

Güç-bağı kaynaklar kuramının temeli Blood ve Wolfe (1960)'a aittir. Bu kurama göre kadın ya da erkekten hangisi evliliğe daha çok katkı sağlıyorsa, o birey evde karar verme gücüne sahiptir. Genellikle kaynak teorisi ile toplumsal cinsiyet ideolojisi yaklaşımı ev içi emeği açıklama konusunda birbirinden ayırlanamamaktadırlar. Aslında ailede eşler arasında göreceli olarak ücret farklılığı ve medeni güç (marital power) farklılıkları ev içi işlerin paylaşımında etkilidir. Bu farklılıklar toplumsal cinsiyet ya da toplumsal cinsiyet ideolojisinin şekillenmesinde rol oynayan kültürel ve alt kültürle ilişkili normlar temelinde ortaya çıkmaktadır.

Rodman (1970) kültürel normlar ile görelî kaynaklar arasındaki ilişkiyi vurgulayarak güç bağılı kaynaklar kuramını biraz daha ayrıntılı boyuta taşımıştır. Kültürle birlikte güçlü eşitlikçi kurallar toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkilidir. Geleneksel ve eşitlikçi güç dağılımı toplumsal cinsiyet rolleriyle de bağlantılıdır. Rodman (1970) toplumdaki normları iki tür kültürel yapı temelinde açıklamıştır. Bunlardan ilki değiştirilmiş ataerkilliktir (modified patriarchy). Değiştirilmiş ataerkillikte normlar genellikle geleneksel işbölümü çerçevesinde oluşturulmaktadır. Ancak yüksek toplumsal sınıfa ait bireylerde bu otorite, düşük sosyal sınıfa ait olan bireylere göre daha zayıftır. Diğer kültürel yapıda ise, kaynaklar belirleyici rol oynamaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olan normlar çok net değildir. Ancak kaynaklar medeni güçte son derece önemli bir belirleyici olarak görülmektedir. Bu durum kadın ve erkek arasında güç mücadelesine neden olmaktadır. Çünkü geleneksel yapıda erkek, ailenin geçimini sağlayan birey rolündedir. Ancak bu durum; düşük sosyal sınıftaki erkek ile yüksek sosyal sınıfta bireyin arasında aynı fırsatlara sahip olmamalarına rağmen, erkeğin toplumsal rolü çok fazla değişmemektedir. Güç kuramında kadın ve erkeğin sahip oldukları kaynaklar çerçevesinde ev işi paylaşımı da değişmektedir (Rodman, 1970; akt. Diefenbach, 2002, s.2-3).

Zaman uygunluk kuramına göre; kadının ve erkeğin ev işlerine ayırdıkları zaman, ücretli işte çalıştıkları zaman ve aile yapısına göre şekillenmektedir. Shelton (1992, s.938)'a göre ev işlerine ayrılan zaman bireylerin çalışmasına, evli ya da bekâr olmalarına, aile yapılarına ve ev işlerindeki yoğunluk gibi faktörlere bağılı olarak değişebilmektedir. Toplumsal cinsiyet çerçevesinde değerlendirildiğinde kadının zaman kullanımı erkeğin zaman kullanımına göre bu faktörlerden daha çok etkilenmektedir (Bianchi ve diğerleri, 2000).

Ev içi iş bölümündeki cinsiyet farklılıkları hane halkında cinsiyet eşitsizliklerinin derecesini göstermede yaygın olarak kullanılmaktadır. Günümüzde, özellikle endüstrileşmiş toplumlarda zaman farklı bir anlam kazanmaktadır. Böyle toplumlardaki insanlar zamanı, sadece belirli toplumsal yaşam açısından değil dünya çapında ölçme, uyarılma, düzenleme ve kontrol aracı olarak da kullanmaktadırlar. Zamanın bu çok yönlü kullanımı, toplumsal yaşama bakış açısını derinden etkilemektedir (Adam, 2013, s.2).

Zaman Kullanım Araştırmalarına Kısa Bir Bakış

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında zaman kullanım araştırmaları, toplumda bireylerin zamanlarını ekonomik ve ekonomik olmayan aktiviteler için harcadıkları zamana ilişkin detaylı bilgiler vererek önemli katkılar sağlamaktadır. Genel olarak zaman kullanım çalışmaları üç temel alana ayrılabilir.

1. İstatistiksel yöntemin görünür kılmadığı alanları zaman kullanım çalışmaları ile görünür kılmak amaçlanmıştır. Diğer bir ifadeyle bu çalışmalar toplumun betimlenmesini sağlamaktadır.
2. Zaman kullanımı çalışmaları kadın ve erkeğin ücretli ve ücretsiz emeklerinin (kadınların refahı için görünmeyen emeklerinin görünür olmasına katkıda bulunarak) ulusal politikalarda göz önünde bulundurulmasını sağlamaktadır.
3. İş ve çalışan hakkında geleneksel ekonomik istatistiklerin sağladığı bilgiden çok daha fazlasını zaman kullanım çalışmaları sağlamaktadırlar (Medeiros, Guerreiro Osorio, ve Costa, 2010, s.2).

Uluslararası literatürde ise zaman kullanımıyla ilgili yapılan araştırmalar iş ve boş zaman arasındaki ayrıma odaklanmaktadır. Becker (1965, s.494) zaman kullanımını üretim ve tüketim temelinde boş zaman ve ev işlerine harcanan zaman çerçevesinde incelemiştir. Voss (1967, s.91) ise zamanı ücretli işte çalışarak harcanan zaman, zorunlu aktivitelere harcanan zaman ve isteğe bağlı işlere harcanan zaman olarak ele almıştır. Arndt, Gronmo ve Hawes (1981) zamanı, kariyer odaklı aktiviteler, ev işlerini içeren aktiviteler ve boş zaman aktiviteleri olarak ayırmıştır. Lewis ve Weigert (1981, s.432) ise kişisel aktivitelere harcanan zaman, sosyal aktivitelere harcanan zaman ve sosyo- kültürel aktivitelere harcanan zaman şeklinde zamanı sınıflandırmıştır. Sonraki dönemde Hill (1985, s.135) ücretli işi birincil iş olarak ele almıştır. Birincil iş dışında geçirilen zaman ise arkadaşlarla vakit geçirme, yolculukta geçirilen zaman gibi sınıflandırmalar temelinde incelenmiştir. Juster ve Stafford (1991); s.471) bireylerin zamanlarını işte geçirilen zaman, kişisel bakıma harcanan zaman ve ev işlerine harcanan zaman boyutunda incelemiştir.

Zaman kullanımı araştırmalarının yoğunlaştığı 1960'lı ve 1990'lı yıllarda bireylerin zaman kullanımlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet boyutunun henüz çok incelenmediği görülmektedir. Ancak, son yıllarda ise yapılan çalışmalarda (Mattingly ve Blanchi, 2003, s.999; Mi-Hye, 2006, s.83; Kan, 2008, s.381; Saxbe, Repetti ve Graesch, 2011, s.271; Lam, McHale ve Crouter, 2012, s.944; Walker, Berekashvili ve Lomidze, 2014, s.47) bireylerin iş dışı zaman kullanımlarını toplumsal cinsiyet boyutunda inceledikleri görülmektedir. Bu çalışmalarda genel olarak kadın ve erkeğin iş dışı zaman kullanımları arasındaki farklılıklar, kadının hem işyerinde çalışıp hem de evdeki sorumlulukları nedeni ile çalışmaya devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Genel olarak kadınların ev işlerine ayırdıkları zaman ile erkeklerin zaman kullanım farklılıkları arasında kadınların aleyhine iş yükünün fazlalığına vurgu yapılmıştır.

Türkiye literatürü incelendiğinde zaman kullanımıyla ilgili yapılan ilk çalışmalardan biri 2003 yılında Economic Research Centre (ERC) tarafından yapılan "Kırsal Alanda Zaman Kullanımı: Türkiye'de bir Vaka Çalışması" (Time Use in Rural Areas: A Case Study in Turkey) isimli çalışmadır (Erdil, Eruygur ve Kasnakoğlu, 2006). Diğer bir çalışma ise 2006 yılında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından, Avrupa Birliği İstatistik Ofisi işbirliği ile (EUROSTAT) başlatılan uluslararası karşılaştırılabilir nitelikteki zaman kullanım anketi, Türkiye genelinde rastgele örneklem seçilerek, 15 yaş ve üzerindeki aile bireylerine uygulanmıştır. Araştırmada kadınlara ve erkeklere ilişkin piyasa dışı işlerin hangi boyutta olduğuna dair veri elde etmek ve bu gruplara özel politika üretme konusunda ilgili kurumlara veri desteği sağlamak amacıyla veri toplanmıştır (TÜİK, 2008). Türkiye Aile Yapısı Araştırması kapsamında 2003 ve 2011 yıllarında yapılan çalışmada ailedeki sosyal faaliyetler, boş zaman etkinlikleri ve sosyalleşme pratiklerine odaklanılmıştır.

Yapılan ulusal ve uluslararası literatür araştırması sonucunda Türkiye literatüründe toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini zaman kullanım pratikleri üzerinden inceleyen bir çalışmanın yukarıda belirtildiği gibi oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada ise bireylerin toplumsal cinsiyet rollerindeki farklılıklar, iş dışı zaman kullanımları üzerine incelenmiştir. Bireylerin iş dışı zaman kullanımlarındaki farklılıkların toplumsal cinsiyete göre

belirlenmesiyle; kadının ücretsiz emeğinin daha görünür olmasına katkıda bulunulması, kadınların ve erkeklerin zamanlarını daha etkili kullanmalarının sağlanması, ailelerin kaliteli bir yaşam sürdürmeleri, kadın, aile ve toplumun güçlendirilmesi açısından oldukça önemlidir.

Metodoloji

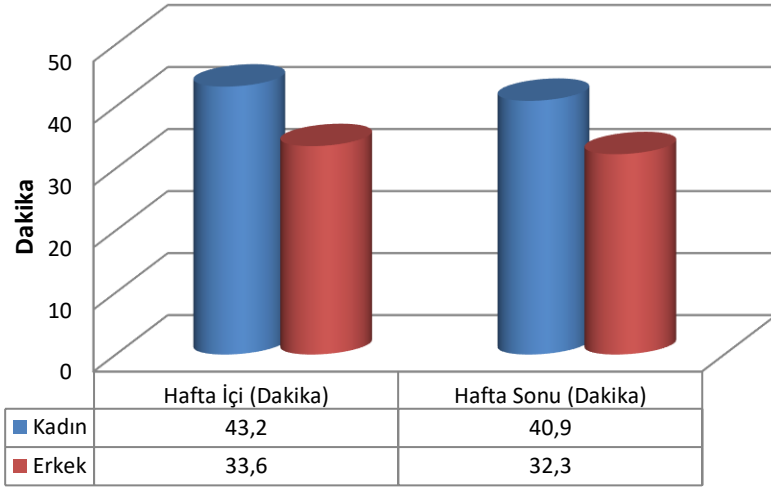
Araştırma kapsamındaki çalışan bireylerin toplumsal cinsiyete göre zaman kullanımlarına ilişkin verilerin elde edilmesinde anket tekniğinden yararlanılmıştır. Bu araştırmanın evrenini Ankara'daki kamu kurum ve kuruluşları/Bakanlıklarda çalışan orta ve üst düzey yöneticiler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Ankara'da bir kamu kurumunda orta ve üst düzeyde çalışan, 25-65 yaş aralığındaki 120 birey (60'ı kadın ve 60'ı erkek) oluşturmaktadır. TÜİK'in zaman kullanım araştırmasında bu yaş aralığının kullanılması nedeniyle aynı yaş aralığı bu çalışmada referans alınmıştır. Ayrıca aynı kurumda çalışan, aynı çalışma saatlerine sahip ve benzer iş tipinde çalışan orta ve üst düzey yöneticilerin bulunduğu bireylerin örneklem kapsamında yer almasına dikkat edilmiştir.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış olup ankette yer alan sorular biçimlendirilmiş yaklaşıma göre hazırlanmıştır. Önceden oluşturulmuş çok geniş bir aktivite listesinden araştırmanın amacı ve örneklemin özelliklerine göre aktiviteler seçilmiştir. 2011 Aile Yapısı Araştırması (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ve Başak, Kingır ve Yaşar (2013, s.43) araştırmalarında yer alan aktivite listesinden yararlanılmıştır. Katılımcılara bu aktivitelere en çok kimin zaman harcadığı sorulmuştur.

Bulgular ve Tartışma

Bireylerin çocuğun/çocukların bakım ve eğitimi için hafta içi ve hafta sonu ayırdıkları zamanın toplumsal cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini saptamak için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Grafik 1'de yer almaktadır.

Grafik 1: Hafta içi ve hafta sonu çocuğun/çocukların bakım ve eğitimi için ayrılan zamanın toplumsal cinsiyete göre karşılaştırılması

Grafik 1 incelendiğinde, bireylerin çocuğunun/çocuklarının bakım ve eğitimi için hafta içi ayırdıkları zamanın cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($U=519.500$; $p>0.05$). Aynı grafikte bireylerin çocuğunun/çocuklarının bakım ve eğitimi için hafta sonu ayırdıkları zamanın da cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($U=466.500$; $p>0.05$). Bu kapsamda bireylere çocuğun ya da çocukların bakımı, ev ödevlerine yardım etme, çocuklarla beraber okuma yapma, oyun oynama, konuşma, resim yapma gibi çocuğun bakım ve eğitimine günde ortalama ne kadar zaman harcadıkları sorulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre bireylerin çocuklarının bakım ve eğitimlerine hafta içi ve hafta sonunda harcadıkları zamanlar arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bireylerin iş dışı zaman kullanım göstergelerinden hane halkı ve ev bakımına harcanan emek ve zaman kapsamında ev içinde yapılan işlerin çoğunlukla kim tarafından yapıldığı sorulmuştur. Bu kapsamda bireylerin belirtilen işleri kimin yaptığına yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Bireylerin evde iş paylaşımına yönelik frekans ve yüzde dağılımı

	Kadın		Erkek		Birlikte		Kız Evlat		Aile Büyükleri		Ücretli Yardımcı	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Kahvaltı/yemek hazırlama	76	63.3	7	5.8	23	19.2	2	1.7	9	7,5	3
Temizlik	68	56.7	6	5	22	18.3	3	2.5	6	5	15	12.5
Çamaşır yıkama	99	82.5	4	3.3	8	6.7	1	0.8	4	3.3	4	3.3
Tamirat ve onarım işleri	11	9.2	72	60	9	7.5	1	0.8	8	6.7	16	13.3
Alışveriş	34	28.3	32	26.7	47	39.2	1	0.8	6	5	-	-
Dayanıklı tüketim mallarının (beyaz eşya, mobilya vb.) alımı	24	20	23	19,2	64	53.3	1	0.8	7	5.8	1	0.8
Bütçe planlanması	28	23.3	32	26.7	51	42.5	1	0.8	7	5.8	1	0.8
Lavabo/banyo temizliği	89	74.2	4	3.3	15	12.5	2	1.7	2	1.7	8	6.7
Faturaların ödenmesi	30	25	59	49.2	24	20	2	1.7	5	4.2	-	-

Araştırmada evde kahvaltı hazırlama ve yemek pişirme gibi işleri %63.3 oranla kadın yapmakta iken, erkekler tek başlarına %5.8 oranında yapmaktadırlar. Bu işi %19.2 oranda kadın erkek birlikte yapmaktadır. Örneklem grubundaki kadınların çalışan kadınlar olduğu göz önüne alındığında, kadının da ücretli işte çalışmasına rağmen erkeklere göre ev işlerinin büyük kısmını yapmaya devam ettikleri görülmektedir. Kadınlar evde iş paylaşımına yönelik aktivitelerden ev temizliğini kadınlar (%56.7) erkeklere (%5) göre daha yüksek oranda kendileri yapmaktadır. Araştırmadaki bireylerin %12.5'i ev temizliği için ücretli yardımcı kullanırken, %6.7'sinin ise bu aktiviteyi kadın-erkek birlikte yaptıkları belirlenmiştir. Çamaşır yıkama işini kadınların (%82.5) erkeklere (%3.3) göre daha yüksek oranda yaptıkları saptanmıştır. Evde iş paylaşımına yönelik diğer sınıflamadan biri olan tamirat bakım işlerine ise erkeklerin (%60.0) kadınlara (%9.2) göre daha yüksek oranda zaman ayırdıkları bulunmuştur. Ev içinde iş paylaşımı kapsamında yer alan alışverişi kadınların ve erkeklerin daha yüksek oranda birlikte paylaşmak için zaman ayırdıkları (%39.2) bulunmuştur. Ancak alışverişi kendisi yapan kadınların oranı (%28.3) erkeklerin oranından (%26.7) yüksek bulunmak-

la birlikte bu oranların birbirine yakın olduğu söylenebilir. Beyaz eşya, mobilya gibi dayanıklı tüketim mallarının alımına kadın-erkek birlikte zaman ayıran bireylerin oranı (%53.3) daha yüksektir. Araştırmada bu dayanıklı tüketim mallarını satın alma aktivitesine zaman ayıran kadınların oranı (%20.0), erkeklerin oranından (%19.2) daha yüksek bulunmuştur. Ev içi iş paylaşımı kapsamındaki bütçe planlamasını kadın-erkek birlikte yapan bireylerin oranı (%42.5), bu aktiviteyi yapan erkeklerin (%26.7) ve kadınların oranından (%23.3) yüksek çıkmıştır. Bu bulgulara bağlı olarak dayanıklı tüketim mallarının alımına ve bütçe planlamasına zaman ayrılmasında kadınlar ve erkekler arasında daha eşitlikçi bir paylaşım olduğu söylenebilir. Lavabo banyo temizliğini yapan kadınların oranı (%74.2) erkeklerin oranından (%12.5) oldukça yüksektir. Bu nedenle bu işi yapmak için kadınlar ve erkekler arasında eşitlikçi olmayan bir iş paylaşımının söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Evde faturaların ödenmesi işini ise kadınlara (%25) göre erkeklerin (%49.2) daha fazla üstlendikleri belirlenmiştir.

Ev içinde iş paylaşımı kapsamında yer alan kahvaltı hazırlama ve yemek pişirme, temizlik, çamaşır yıkama ve lavabo temizliği çoğunlukla kadınlar tarafından yerine getirilmektedir. Tamirat ve onarım işleri, bütçe planlanması ve fatura ödenmesi gibi işler ise çoğunlukla erkekler tarafından yapılmaktadır. Bu bulgular toplumsal cinsiyet rol beklentilerine bağlı olarak kadın ve erkek işinin belirlendiğini desteklemektedir. Diğer yandan bu araştırmada alışveriş, dayanıklı tüketim mallarının alınması (beyaz eşya, mobilya vb) ve bütçe planlaması gibi işleri yapmak için ise çoğunlukla kadınların ve erkeklerin birlikte zaman ayırdıkları ortaya çıkmıştır. Bu işlerin kadınlar ve erkekler tarafından birlikte yapılması ev içinde daha eşitlikçi bir iş paylaşımı olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

Bu araştırmanın amacı 'kadın ve erkeğin ev içi iş paylaşımlarında farklılığın olup olmadığını belirlemek' dikkate alındığında, bu amaca yönelik olarak kadın ve erkek rollerinde kadın işi ve erkek işi ayrımının devam ettiği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırmada ev içinde iş paylaşımı kapsamında yer alan kahvaltı hazırlama ve yemek pişirmenin, temizlik, çamaşır yıkama ve lavabo temizliğinin çoğunlukla kadınlar tarafından yerine getirildiği saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle ev içi işlere kadınlar erkeklerden daha fazla zaman harcamaktadırlar. Bu bulgu,

araştırma kapsamındaki kadınların ücretli bir işte çalışmalarına rağmen evde ikinci vardiya olarak tanımlanan görünmeyen emeğinin sürdüğünün göstergesidir. Nollert ve Gasser (2017, s.148)'in İsviçre'de toplumsal cinsiyet ve zaman kullanımıyla ilgili yaptıkları bir araştırmanın sonuçları bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Bu araştırmaya göre kadınların erkeklere göre ücretsiz işgücünde daha fazla zaman harcamaktadırlar. Buna ek olarak halen kadın ve erkeğin ev içi rollerinin geleneksel anlamda devam ettiği, kadının ev içi işlere (yemek pişirme, temiz gibi) daha çok zaman harcadıkları, erkeğin ise evin geçimini sağlayan kişi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Gershuny ve Harms (2016, s.1)'in Amerika'da yaptığı çalışmada bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada zaman günlükleri analiz edilmiş ve yeni teknolojilerin artması ve ev işlerine ayrılan zaman toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Kadının ücretli işgücüne katılımıyla birlikte ücretsiz emek olarak ifade edilen ev işlerine erkeğe göre daha çok zaman harcadığı, ancak kadın ücretli işte çalıştıkça ev içi işlere daha az zaman harcadığı ve daha eşitlikçi bir yöne doğru kaydığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Bunun yanı sıra bu araştırmada tamirat ve onarım işleri, bütçe planlanması ve fatura ödemesi gibi işleri ise çoğunlukla erkek işi olarak görülmüştür. Bu sonuç ataerkil bir toplum yapısında toplumsal cinsiyet rol beklentilerine bağlı olarak kadın ve erkek arasındaki geleneksel anlamda ancak işbölümünün devam ettiğini göstermektedir. Nollert ve Gasser (2017, s.148-155)'in çalışmasının bulguları da bizim çalışmamızdaki gibi ev içindeki benzer işlerin kadın işi- erkek işi olarak halen geleneksel olarak devam ettiği saptanmıştır.

Çarçoğlu ve Kalaycıoğlu (2013) tarafından ise çalışan kadın ve erkeklerin ev işlerine ayırdıkları zaman farklılıkları toplumsal cinsiyet bağlamında araştırılmıştır. Bu araştırmaya göre, erkekler zamanlarının %4'ünü ev işlerine ayırırken, kadınların zamanlarının %31'ini ev işlerine ayırmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında ev işlerinin paylaşımı noktasında kadın ve erkekler arasında büyük farklılık olduğu görülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ise kadın ve erkek arasında ev içi iş paylaşımının daha eşitlikçi olduğu görülmektedir. Bu iki araştırmadaki farklılık, örneklem grubu özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar ise toplumsal cinsiyet

eşitliği açısından daha olumlu bir tablo ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Chesley ve Flood (2017, s.511) Amerikan Zaman Kullanım Anketi verilerine göre yaptığı araştırmada kadın ve erkeğin her ikisinin de ücretli bir işte çalıştığı durumda, ev işlerinin zaman uygunluk bakımından daha eşitlikçi paylaşıldığı ortaya çıkmıştır. Diğer yandan bu durum çocuk bakımı açısından geleneksel rollerinin devam ettiği, kadının çocuk bakımına daha çok zaman ayırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca her iki eşin de tatil gününde eşitlikçi paylaşımı değişmekte, ev işleri ve çocuk bakımı işlerinin daha çok kadın tarafından yerine getirildiği belirlenmiştir. Bunun yanında eşlerin çalışma saatlerindeki farklılıklar, aldıkları ücretlerdeki farklılıkların da zaman kullanımlarındaki etkisi de dikkate alınmıştır. Chesley ve Flood (2017, s.511)'un çalışmasının bulguları ile bu çalışmanın bulguları birtakım benzerlikler göstermektedir. Bu araştırmadaki kadın ve erkeğin ev işleri ve çocuk bakımı konusunda daha eşitlikçi bir tablo ortaya çıkmış, ancak Chesley ve Flood (2017, s.511)'da ise eşlerin ikisi de çalışıyor olsa bile çocuk bakımı çoğunlukla kadın tarafından yerine getirilmektedir.

Sonuç

Zaman kullanımı, her birey için değerli kaynaklardan biridir. Özellikle son dönemlerde yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet eşitliği/eşitsizliğini göstermede özellikle de kadının evde görünmeyen emeğini görünür kılama açısından öne çıkan kavramlardan biridir zaman kullanımı. Bu araştırmada ise bireylerin zaman kullanım farklılıkları üzerinden kadın erkek arasındaki eşitsizlik/eşitlik toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirilmiştir.

Kamuda çalışan kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde iş dışı zaman kullanımlarındaki farklılıklar incelenmiştir. Araştırma sonuçlarının iki yönlü olduğu söylenebilir. Bir yandan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin devam ettiği, diğer yandan ise kadın erkek arasında daha eşitlikçi iş paylaşımının olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda kadın ve erkeğin ev içi iş paylaşımlarındaki farklılıkların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde, kadın işi-erkek işi biçiminde ayırımın devam ettiğidir. Örneğin, ev içinde iş paylaşımı

kapsamında yer alan kahvaltı hazırlama ve yemek pişirmenin, temizlik, çamaşır yıkama ve lavabo temizliğinin çoğunlukla kadınlar tarafından yerine getirildiği saptanmıştır. Diğer yandan tamirat ve onarım işleri, bütçe planlanması ve fatura ödemesi gibi işler ise çoğunlukla erkek işi olarak görülmektedir. Bu sonuç ataerkil bir toplum yapısında toplumsal cinsiyet rol beklentilerine bağlı olarak kadın ve erkek arasındaki geleneksel işbölümünün devam ettiğini göstermektedir.

Araştırmanın diğer yönü ise kadın ve erkek arasında bazı aktivitelere zaman ayırma konusunda daha eşitlikçi bir iş paylaşımının olduğudur. Bu bağlamda alışveriş, dayanıklı tüketim mallarını satın alma (beyaz eşya, mobilya vb) ve bütçe planlanmasının çoğunlukla kadınlar ve erkekler tarafından birlikte yapılması, bu eşitlikçi iş paylaşımının göstergeleri olarak yorumlanabilir. Bunun gibi kadın erkek arasında daha eşitlikçi bir tablonun ortaya çıkması, kamuda düzenli gelir getiren işte çalışmadan kaynaklı olduğu düşünülebilir. Toplumda kadın ücretli işte çalışması, yani ekonomik olarak güçlü konumda bulunması toplumsal cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi değişimlerin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Use of Non-Work Time in the Context of Gender:
A Sociological Assessment on Public Employees ***

Hülya Eker

Hacettepe University

Time is one of the valuable scarce resources for each of the individuals. Based on the differences in the use of time by individuals, a wide range of data on equality/inequality in the society is acquired. Asymmetry between the rights and obligations of women arises in the patterns of time use by the individuals. In patriarchal society, while men perform the roles such as production and management, the women carry out the multi-roles such as shopping, child care, and housework.

House is the primary living space and an area in which work is performed free of charge for women regardless of distinction between women working at a paid job and not working. Hence, women spend most of their time at house due to their in-house roles compared to men (Deem, 1995, p.2). The gender roles varying according to the position of women and men in society are formed with personality traits and expectations. What is expected from women is to care for children and deal with their works. Therefore, the gender role of the woman is to preserve the welfare and integrity of the family and she is expected to behave in this way by the society, as well. Man is expected to be more competitive and combative than woman. Personality traits and behavior patterns that the society expects from the individuals are associated with the amount of time the individuals spend in what activity (Eagly, 2013, s.12).

One of those who emphasize the unpaid domestic labor of women are Hochschild and Machung (2012). Hochschild and Machung (2012) classify the time spent in domestic labor by women as second shift. According to this, whilst most women work in paid jobs, when they come home, they continue to cope up with housework, child care, and elderly care, if any. The unpaid work or domestic labor which is seen as second

shift by women is becoming more visible in time-use surveys. The fact that the unpaid work of women which is expressed as double burden is being more visible by determining the differences in time-use between men and women also presents a picture of disadvantageous position of women. The differences between women and men in non-work time use stem from the fact that the women work both in paid job and continue with their gender roles and responsibilities at home. Women therefore feel time pressure than men do.

In this survey, it was aimed to determine the gender differences from sociological point of view by grounding on the differences of time-use of the individuals. The domestic work of women is discussed within the frame of time devoted to child care and allocated for housework. In the study, it has been asked how much time the individuals spend on what activities and mostly by whom or solely by whom the domestic labor are performed. The sample group of the survey is consisted of middle and senior managers between the ages of 25 and 65 working at a public institution located in Ankara. Besides, the reason why this age range is chosen is that it is the age range utilized in time-use survey having been conducted by TUIK (Turkish Statistical Institute, 2008). The attention have been also paid to the participants to have the same working hours and to work in similar type of work.

The questions used in the survey have been selected from the activity classification categorized by TUIK. It has been constituted by taking the characteristics of the sample and the purpose of the survey into consideration. In the survey, the data acquired from the participants (60 females and 60 males) has been evaluated. The participants were asked who carries out the domestic labor such as preparing breakfast and cooking, cleaning, shopping at the house within the scope of domestic labor sharing. According the results of the survey, in domestic labor sharing works such as preparing breakfast and cooking, cleaning, laundry and washing the sink are mostly performed by women. Whereas, the works such as repair and restoration, budget planning and payment of bills are largely executed by men. When considered within the context of gender role expectations, it is seen that the differentiation between man-work and woman-work lingers. However, it can be said that it is more egalitarian in the works such as durable consumption goods and budget plan-

ning in the activity list in terms of time-use. In other words, women devote more time to domestic labor than men. It has been concluded that the differentiation between man-work and woman-work continues considering the purpose of the study to determine the difference in domestic labor sharing between women and men due to their patterns of time-use. On the other hand, it is also noteworthy that there is an advancement in certain activities in a more egalitarian direction. It can be said that since the participants in the survey work at jobs yielding regular income, they have moved towards a more egalitarian direction even if it is in limited activities. The appearance of a more egalitarian picture can also be interpreted as a weakening in conventional gender roles. It can be expressed that there is a positive progress in the disadvantaged position of the women in the society thanks to women starting to work at jobs with payment. One of the results of the survey is that the time which men and women allocate for child care at weekend and on weekdays is close to one another. According to conventional gender roles, the child care is under the responsibility of the women. However, in this survey, the child care is noted to be undertaken not only by women but also men. The individuals at a certain socio-economic level are seen to be more egalitarian regarding child care. The patters of time-use are related to the socio-economic status of the individuals in the society. The positions of the individuals in the social structure are related to how much time they spend on what activities.

Given the results of the survey, time-use in sociology is highly significant to reveal the gender equality/inequality. It can be said that time-use is a necessity for numerous fields such as economy, communication, and business as well as sociology. Because time-use is quite important in terms of making unpaid labor of women more visible since it is an issue concerned with the fields such as social policy, business and economy.

Kaynakça / References

- Adam, B. (2013). *Time and social theory*. John Wiley ve Sons.
- Aguirre, R., ve Ferrari, F. (2013). *Surveys on time use and unpaid work in Latin America and the Caribbean: experience to date and challenges for the future*. Santiago: Gender Affairs Series United Nations Publications.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2011). *Aile yapısı araştırması*. Ankara: Afşaroğlu Matbası.
- Arndt, J., Gronmo, S. ve Hawes, D. (1981). The use of time as an expression of life-style: A cross-national study, (ed. Jagdish Sheth, Greenwich) in *Research in Marketing*. 5, 1-28.
- Başak, S., Kınır, S. ve Yaşar, Ş. (2013). Kadının görünmeyen emeği: İkinci vardiya. *Anka Kadın Raporları*. Sayı, 13-01.
- Becker, G.S. (1965). A theory of the allocation of time. *The Economic Journal*. 493-517.
- Bianchi, S.M., Milkie, M. A., Sayer, L. C., ve Robinson, J. P. (2000). Is anyone doing the housework? Trends in the gender division of household labor. *Social Forces*. 79(1), 191-228.
- Blackden, C.M. ve Wodon, Q. (2005). Gender, time use, and poverty in Sub-Saharan Africa. *World Bank Working Paper*, No. 73. Washington, U.S.A.
- Blood Jr, R. O. ve Wolfe, D. M. (1960). *Husbands and wives: The dynamics of married living*. New York: Free Press (Macmillan Co.).
- CEDAW (2007). Consideration of reports submitted by states parties under article 18 of the convention on the elimination of all forms of discrimination against women. *In Workshop on Key Gender Issues and Gaps in Bhutan*. CEDAW/C/BTN/1-6.
- Chesley, N., ve Flood, S. (2017). Signs of change? At-Home and breadwinner parents' housework and child-care time. *Journal of Marriage and Family*. 79(2), 511-534.
- Chodorow, N. (1978). *The reproduction of mothering*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Çağatay, N., ve Ertürk, K. (2004). Gender and globalization: A macroeconomic perspective. *International Labour Office Working Paper* No: 19. International Labour Organization Publications: Switzerland.

- Çarkoğlu, A. ve Kalaycıoğlu, E. (2013). Türkiye’de aile, iş ve toplumsal cinsiyet. Erişim Tarihi: 10.06.2017 <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2013/11/Aile-2012-ISSP-Family-Survey-final.pdf>
- Deem R. (1995). Feminism and leisure studies. (Ed. C. Critcher, P. Bramham, A. Tomlinson,), (in) *Sociology of Leisure: A Reader*. London: E ve FN Spon. 247-255.
- Diefenbach, H. (2002). Gender ideologies, relative resources, and the division of housework in intimate relationships: A test of Hyman Rodman's theory of resources in cultural context. *International Journal of Comparative Sociology*. 43(1), 45-64.
- Eagly, A. H. (2013). Sex differences in social behavior: A social-role interpretation. Psychology Press.
- Ecevit, Y. (2011). Türkiye’de kadın emeği konulu çalışmaların feminist tarihçesi. Sancar, S. (der.) (içinde) *Birkaç Arpa Boyu.. 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar*. 121-167.
- Erdil, E., Eruygur, O. ve Kasnakoğlu, Z. (2006). Time use in rural areas: A case study in Turkey. *Economic Research Centre Working Papers in Economics*. 6(02).
- Fuwa, M. (2004). Macro-level gender inequality and the division of household labor in 22 countries. *American Sociological Review*. 69(6), 751-767.
- Gershuny, J., ve Harms, T. A. (2016). Housework now takes much less time: 85 years of us rural women's time use. *Social Forces*. 95(2), 503-524.
- Hill, M. S. (1985). Patterns of time use. (ed. F. Thomas Juster ve Frank P. Stafford). (in) *Time, Goods and Well-Being*. 133-176.
- Hochschild, A.,ve Machung, A. (2012). *The second shift: working families and the revolution at home*. New York: Penguin.
- Juster, F. T., ve Stafford, F. P. (1991). The allocation of time: Empirical findings, behavioral models, and problems of measurement. *Journal of Economic Literature*. 471-522.
- Kan, M.Y. (2008). Measuring housework participation: The gap between ‘stylised’ questionnaire estimates and diary-based estimates. *Social Indicators Research*. 86(3), 381-400.

- Lam, C.B., McHale, S. M., ve Crouter, A. C. (2012). The division of household labor: Longitudinal changes and within-couple variation. *Journal of Marriage and Family*. 74(5), 944-952.
- Lewis, J. D., ve Weigert, A. J. (1981). The structures and meanings of social time. *Social Forces*. 60(2), 432-462.
- Mattingly, M. J., ve Bianchi, S. M. (2003). Gender differences in the quantity and quality of free time: The US experience. *Social Forces*. 81(3), 999-1030.
- Medeiros, M., Guerreiro Osório, R., ve Costa, J. (2010). Gender inequalities in allocating time to paid and unpaid work: Evidence from Bolivia. (Ed. Rania Antonopoulos and Indira Hirway) (in) *The economy gender. time use and poverty in developing countries.*, The Levy Economics Institute of Bard College, Palgrave Macmillan.
- Memiş, E., Öneş, U., ve Kızıllırmak, B. (2012). Kadınların ev-kadınlaştırılması: Ücretsiz ve karşılıksız emeğin toplumsal cinsiyet temelli bir analizi. (der. S. Dedeoğlu ve A. Y. Elveren). (içinde). *Türkiye’de refah devleti ve kadın*. İstanbul: İletişim Yayınları, 159-182.
- Mi-Hye, C. (2006). Gender, leisure and time constraint: Employed men and women’s experience. *Development and Society*. 35(1), 83-105.
- Michelson, W. M. (2005). *Time use: Expanding explanation in the social sciences*. Boulder, CO: Paradigm Publishers.
- Moser, C.O. (1989). Gender planning in the third world: Meeting practical and strategic gender needs. *World Development*. 17(11), 1799-1825.
- Nollert, M., ve Gasser, M. (2017). Gender time-use gap and task segregation in unpaid work: Evidence from Switzerland. *International Journal of Sociology and Social Policy*. 37(3/4), 148-165.
- OECD, (2011). Balancing paid work, unpaid work and leisure. National Time Use Surveys. (Erişim tarihi:16.06.2017) <http://www.oecd.org/gender/data/balancingpaidworkunpaidworkandleisure.htm>
- OECD, (2014). Time use as a transformative indicator for gender equality in the Post-2015 Agenda. *OECD Development Centre*. (Erişim tarihi: 16.06.2014) https://oecd.org/dev/poverty/Time%20use%20_final_-2014.pdf

- Palma, P. A., Gonzalez, C. D., ve Carrasco, S. L. (2009). Gender differences in time use and mobility: Time poverty and dual consumption. *Time Use Observatory*. Santiago, Chile.
- Parsons, T. (1967). *Sociological theory and modern society*. New York: Free Press.
- Rodman, H. (1970). Eheliche macht und der austausch von ressourcen im kulturellen kontext. (in) *Soziologie der Familie*, edited by G. Lüschen and E. Lupri. Opladen: Westdeutscher Verlag. 121-143.
- Saxbe, D.E., Repetti, R. L., ve Graesch, A. P. (2011). Time spent in housework and leisure: Links with parents' physiological recovery from work. *Journal of Family Psychology*. 25(2), 271-281.
- Shelton, B.A. (1992). *Women, men, and time: Gender a differences in paid work, housework, and leisure*. Westport CT: Greenwood.
- TÜİK, (2008). *Zaman kullanım istatistikleri 2006*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası. (Erişim Tarihi: 15.06.2017) http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetayveKT_ID=7veKITAP_ID=1387.
- Voss, J. (1967). The definition of leisure. *Journal of Economic Issues*. 1, 91-106. (Erişim tarihi: 10.06.2017) <http://www.jstor.org/discover/10.2307/4223818?sid=21105398506211veuid=2veuid=4>
- Walker, J., Berekashvili, N., Lomidze, N. (2014). Valuing time: Time use survey, the capability approach, and gender analysis. *Journal of Human Development and Capabilities*. 15(1), 47-59.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Eker, H. (2018). Toplumsal cinsiyet bağlamında iş dışı zaman kullanımı: Kamuda çalışanlar üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1218-1240. DOI: 10.26466/opus.440876